

De organistenfamilie Van Benthem te Zutphen in de zeventiende eeuw

door R.C.C. de Savornin Lohman

Mevrouw M.M. Doornink - Hoogenraad geeft in het Tijdschrift van de Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis, Dl. XIX, - 3,4 (Amsterdam 1962-1963) in haar artikel "Een Zutphense organist uit Sweelinck's tijd" (blz. 192-199) een boeiende beschrijving van het leven en werken van Mr. Godefrid Oldenraet, die van 1613-1630 organist der stad Zutphen was. Het artikel besluit met de vermelding dat na de dood van Oldenraet eind 1630/begin 1631 zijn functie tijdelijk werd uitgeoefend door zijn blinde leerling Gerrit Hansen, en dat op 1 oktober 1631 als vaste organist werd aangesteld Mr. Arnold van Benthem, afkomstig uit Groningen. Deze Van Benthem en zijn muzikale familie vormen het onderwerp van onderstaande studie.

Voorop mag gesteld worden dat sinds de Reformatie de organist te Zutphen slechts gedeeltelijk "stadsorganist" was; hij werd weliswaar door de Magistraat benoemd en ontslagen, maar zijn bezoldiging geschiedde - evenals voor de predikanten en schoolmeesters - door het kwartierlijke Zutphense rentambt, terwijl emolumenten zoals huishuur en honorarium voor buitengewone orgelbespelingen uit de stedelijke geestelijke rentambten werden bekostigd. Daarnaast had de kerkeraad een belangrijke stem in de instructie voor de organist (verg. bovenvermeld artikel van Mevrouw Doornink; en het artikel "Een afgedwaalde stadsorganist" van J. de Graaf, in *Gelre* 1953, blz. 196).

Arent, ofwel Arnold(us) van Benthem werd omstreeks 1610 geboren in het handelsstadje Nordhorn, aan de Vecht in het graafschap Bentheim. Zijn vader Hendrick van Bente(i)m stamde uit een bastaardtak van het Duitse gravenhuis Van Bentheim; zijn vader en grootvader waren richter in Nordhorn. Hendrick bekleedde van 1610-1648 aldaar de toendertijd vaak gecombineerde functies van schoolmeester, organist en stadssecretaris. Hij trouwde omstreeks 1610 Margaretha Spenneberg, een dochter van welgestelde boeren in Borghorst bij Steinfurt. Zij hadden vier zonen, die alle vier eerst naar Groningen gingen, toen ook reeds een grote stad met een rijk wetenschappelijk (Universiteit!) en cultureel leven. De zonen Adolphus en Melchior studeerden er theologie; zij werden later predikant, resp. te Dwingelo en te Rijssen. De zonen Arent (Arnoldus) en Hendrick bekwaamden zich in Groningen in het orgelspel en waren er tijdelijk als organist aan gasthuizen verbonden. Hendrick kwam via Groenlo terecht in Kampen, waar hij in 1634 tot stadsorganist en -klokker werd benoemd.

Arnoldus werd komend dus uit Groningen op 1 oktober 1631 in Zutphen aangesteld tot organist van de St. Walburgskerk, waarvan hij op 24 februari 1647 ook de klokker (beiaardier) werd; daarnaast wordt hij in 1655 nog aangetroffen als licentmeester, diaken en opziender van het Arme of Vreemde Wezenhuis. Hij was in 1631 getrouwd met Gebbetien Böttich, uit Schüttorf, behorend tot de later in Groningen en Drenthe bekende predikantenfamilie Bottichius.

Van hun zeven kinderen stierven er drie jong; één dochter trouwde naar Zwolle, een andere naar Amsterdam, en de twee zonen werden weer organist. De oudste, Derck ofwel Theodorus, bezocht eerst de Illustre School te Deventer, studeerde vervolgens filosofie te Leiden en ging zich ten slotte in het orgelspel bekwamen in het Groningerland. In 1657 volgde hij zijn in december 1656 (a.d. pest) gestorven vader Mr. Arnoldus op als organist van de St. Walburgskerk, en later werd hij na verkregen opleiding tevens de klokker. Theodorus overleed al in 1674 op veertigjarige leeftijd. Zijn opvolger als stadsorganist werd in 1676 Cornelis van Neck.

Uit het huwelijk van Theodorus in 1667 met Catharina Crop sproten vier kinderen, van wie de enige zoon, Arnold, jong stierf. De dochter Helena vertrok in 1702 voorgoed naar Amsterdam. De dochter Maria Magdalena trouwde in 1716 Willem van den Berg uit Doesburg; zij overleed in 1753 te Zutphen kinderloos en vermaakte haar bezittingen aan haar achterneef Arnoldus Revius in Amsterdam. Het vierde kind, Theodora, werd in 1674 postuum geboren en stierf kinderloos vóór 1734.

De jongste zoon van Mr. Arnoldus, namelijk Hendrick van Benthem, werd in 1664 te Kampen aangesteld tot waarnemend organist van de Bovenkerk en klokker van de nieuwe toren, onder zijn oom Mr. Hendrick van Benthem de stadsorganist van Kampen. Hendrick (de jonge) vertrok in 1672 naar Amsterdam en werd daar "suppoost". Hij wordt er in 1684 vermeld als mede-erfgenaam van zijn oom Mr. Hendrick (wiens zes kinderen allen voordien zonder nageslacht waren gestorven).

Hendrick (de jonge) had uit zijn huwelijk in 1663 met Elisabeth van Ceulen vier kinderen, van wie de dochter Cornelia in 1701 te Amsterdam trouwde met de wijnkoper Jodocus Revius uit Deventer.*

Wij hopen in een volgend artikel meer in bijzonderheden terug te komen op de familiebetrekkingen tussen de verschillende organisten-klokkers Van Benthem resp. te Nordhorn, Kampen en Zutphen, en de predikanten (Van) Benthem te Dwingelo en te Rijssen. Voor zover valt na te gaan zijn de takken der organisten Van Benthem uitgestorven (die te Kampen vóór 1684, en die te Amsterdam in de eerste helft van de 18e eeuw). De predikantentakken (Van) Benthem lieten echter een uitgebreid, ook thans nog levend nageslacht na, mede in vrouwelijke lijn, onder de namen Benthem Reddingius en Benthem Sypkens. Deze "gestudeerde" families met vele predikanten en ook wel medici, met name in de vier noordelijke provincies van ons land, zijn voor Zutphen niet van direct belang en blijven dan ook verder buiten beschouwing.

Het op zichzelf merkwaardige fenomeen van de vijf organisten Van Benthem, in drie generaties - waarvan twee in Zutphen bijna een halve eeuw lang - verdient naar het voorkomt alleszins op deze wijze aan de vergetelheid ontrukkt te worden.

* kleinzoons van Hendrick Reefsens, of Revius, gemeensman van Deventer, die een broer was van de beroemde theoloog-historicus en dichter Jacobus Revius.